

PWYLLGOR GWAITH

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 16 Gorffennaf, 2018

YN BRESENNOL:	Cynghorydd Llinos Medi Huws (Cadeirydd) Cynghorydd Ieuan Williams (Is-gadeirydd) Cynghorwyr Richard Dew, Carwyn Jones, R. Meirion Jones, Alun Mummery, R.G. Parry, OBE, FRAGS, Dafydd Rhys Thomas, Robin Williams
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Prif Weithredwr Cynorthwol (Llywodraethiant a Thrawsnewid Prosesau Busnes) Prif Weithredwr Cynorthwyol (Partneriaethau, Cymuned Gwella Gwasanaethau) Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro Pennaeth Gwasanaethau Tai (ar gyfer eitem 8) Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd (ar gyfer eitem 9) Pennaeth Gwasanaethau Oedolion (ar gyfer eitem 9) Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd (ar gyfer eitem 6) Prif Swyddog Datblygu (TJ) (ar gyfer eitem 12) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Dim
HEFYD YN BRESENNOL:	Cynghorwyr Lewis Davies, Aled M. Jones, Dylan Rees, Alun Roberts (o eitem 9 ymlaen), Nicola Roberts.

---

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni chafwyd unrhyw ddatganiadau o ddiddordeb gan unrhyw Aelod o'r Pwyllgor Gwaith.

Bu'r Cynghorydd Dylan Rees (ddim yn Aelod o'r Pwyllgor Gwaith) ddatgan diddordeb personol ond nid un sy'n rhagfarnu mewn perthynas ag eitem 12 ar yr agenda.

2 MATERION BRYN A ARDYSTIUYD GAN Y PRIF WEITHREDWR NEU EI SWYDDOG APWYNTIEDIG

Dim i'w hadrodd.

3 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynhaliwyd ar 18 Mehefin, 2018 ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith.

Penderfynwyd cadarnhau cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Gwaith a gynlaiwyd ar 18 Mehefin, 2018 fel rhai cywir.

4 COFNODION - PANEL RHIANT CORFFORAETHOL

Cyflwynwyd cofnodion drafft y Panel Rhiantu Corfforaethol a gynhaliwyd ar 11 Mehefin, 2018 ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith.

Penderfynwyd mabwysiadu cofnodion drafft y Panel Rhiant Corfforaethol a gynhaliwyd ar 11 Mehefin, 2018 fel cofnod cywir.

5 MODERNEIDDIO YSGOLION - ARDAL LLANGEFNI (YSGOL Y GRAIG AC YSGOL TALWRN)

Cyflwynwyd adroddiad y Prif Weithredwr Cynorthwyol (Partneriaeth, Cymuned a Gwella Gwasanaethau) yn cynnwys yr adroddiad ar ganlyniad yr Ymgynghoriad Statudol ar ddiwygio'r ddarpariaeth addysg gynradd yn ardal Llangefni yn ymwneud ag Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith. Cynhaliwyd y cyfnod ymgynghori statudol rhwng 1 Mai a 18 Mehefin, 2018.

Adroddodd yr Aelod Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Ieuenctid a Diwylliant ar nodau ac amcanion y rhaglen moderneiddio ysgolion sy'n cynnwys gwerthuso dyfodol ysgolion a'r effeithiau ar randdeiliaid yn cynnwys plant, rhieni, staff ysgol a llywodraethwyr. Roedd yn cydnabod y gall hyn fod yn fater dadleuol ac yn dasg heriol i'r Awdurdod ac ei fod hefyd yn fater sy'n achosi pryder i rieni, sy'n ddealladwy. Fodd bynnag, yr hyn sy'n cael ei drafod yw dyfodol ysgolion dros yr 50 mlynedd nesaf o bosibl; gwasanaeth ysgolion sy'n gwegian o dan bwysau toriadau ariannol; ôl-groniad cynnal a chadw, gofynion y cwricwlwm ynghyd â nifer o faterion eraill. Rhaid i'r Cyngor roi ystyriaeth o ddifri i wneud y system ysgolion yn fwy effeithiol er mwyn creu amgylchedd lle gall disgyblion ac athrawon lwyddo a hefyd er mwyn ei wneud yn fwy effeithlon fel bod adnoddau'n cael eu defnyddio yn effeithiol a bod ysgolion yn cael cyfran deg o'r gyllideb. Er mai Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a'r materion sy'n effeithio arnynt sydd o dan sylw yn y cyfarfod hwn, mae'r materion hynny yn ffurfio rhan o ddarlun ehangach sy'n edrych ar yr Ynys yn ei chyfanrwydd a'r Gwasanaeth Addysg ynddi.

Tynnodd yr Aelod Portffolio sylw at y ffaith bod cyllideb y Gwasanaeth Addysg yn 40% o gyllideb gyffredinol y Cyngor a bod angen dod o hyd i arbedion o tua £5.2 miliwn yn y Gwasanaeth dros y 3 blynedd nesaf. Mae Addysg wedi cael ei warchod rhag y gwaethaf o'r toriadau ariannol yn y gorffennol ond does dim modd i'r sefyllfa honno barhau – mae ôl-groniad costau cynnal a chadw tua £16 miliwn. Mae'r pwysau ariannol a wynebier gan Ynys Môn a chynghorau eraill yn dod yn y pen draw o gyfeiriad Llywodraeth San Steffan a'r agenda o gynni parhaus. Mae'r Cyngor yn gweithredu ei raglen moderneiddio ysgolion er mwyn gwella canlyniadau addysgol i

blant; er mwyn gwella safonau arweinyddiaeth ac addysgu a dysgu ac er mwyn sicrhau bod ysgolion sy'n arwain o fewn y sector ym mhob ardal. Mae'r gyrwyr ar gyfer newid yn parhau i fod yr un fath; mae'r rhain wedi eu nodi yn yr adroddiad ac mae nifer o'r gyrwyr hynny yn berthnasol i'r sefyllfa hon. Cyfeiriodd yr Aelod Portffolio at rôl yr Aelod Etholedig yn y broses o foderneiddio ysgolion sy'n gosod dyletswydd arnynt i gynrychioli eu cymunedau unigol ond hefyd dyletswydd i ystyried yr Ynys yn ei chyfanrwydd h.y. y cyfrifoldebau corfforaethol ehangach sy'n ymestyn tu hwnt i un ardal benodol.

Cyfeiriodd y Prif Weithredwr Cynorthwyol at y prif themâu a'r materion a godwyd gan randdeiliaid yn y ddwy ysgol wrth iddynt ymateb i'r broses ymgynghori ac ymateb yr Awdurdod i'r materion hynny fel y nodwyd yn adran 9 yr adroddiad. Gellir crynhoi'r materion hynny fel a ganlyn -

- Er bod nifer o randdeiliaid o Ysgol Talwrn yn crybwyll y safonau addysg da yn yr ysgol, mae perfformiad Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig wedi amrywio dros y tair blynedd diwethaf yn y Cyfnod Sylfaen gydag Ysgol Talwrn yn y chwarter isaf yn amlach nac Ysgol y Graig. Tra bo perfformiad y ddwy ysgol yn CA2 yn debyg, yr hyn sy'n arwyddocaol yw niferoedd y disgyblion gyda chyfartaledd o 7 yn y cohort ar gyfer Ysgol Talwrn a chyfartaledd o 43 ar gyfer Ysgol y Graig.
- Mae'r ddwy ysgol wedi eu harchwilio gan Estyn yn ddiweddar gydag Ysgol Talwrn wedi ei hasesu fel Rhagorol yn erbyn un dangosydd, Da yn erbyn 12 a Digonol yn erbyn 2. Cafodd Ysgol y Graig ei hasesu fel bod yn Rhagorol yn erbyn 4 dangosydd a Da yn erbyn gweddill yr 11 dangosydd ac o ganlyniad rhoddwyd proffil arolygu cryfach i Ysgol y Graig o gymharu ag Ysgol Talwrn. Er bod y ddwy ysgol yn perfformio'n dda o ran y lefelau disgwylidig, mae Ysgol y Graig yn llwyddiannus wrth gyflawni canrannau uchel ar gyfer lefel 5+ sy'n awgrymu ei bod yn ymestyn disgyblion yn llwyddiannus ac yn bodloni lefelau uwch na'r rhai ar gyfer Ynys Môn a Chymru.
- Mae cost y pen disgyblion Ysgol Talwrn ar gyfer 2017/18 yn £4,447 sydd yn uwch na'r cyfartaledd yng Nghymru (£3,960) a'r cyfartaledd ym Môn (£3,972). Gellid dweud fod pob lle yn Ysgol Talwrn £475 yn ddrutach fesul disgybl a bod yr ysgol felly'n derbyn £22,325 yn ychwanegol. Mae'r gwariant fesul disgybl yn Ysgol y Graig yn £3,395 ac felly yn is na'r cyfartaledd ar gyfer Cymru a'r cyfartaledd ar gyfer Ynys Môn. Yn ogystal, cost yr ôl-groniad cynnal a chadw yn achos Ysgol Talwrn yw £82.5k yn ogystal â £250k ar gyfer dosbarth symudol newydd yn seiliedig ar bris wedi'i roi gan brisiwr proffesiynol. Ar gyfer Ysgol y Graig, mae'r ôl-groniad cynnal a chadw yn £36.5k.
- Ym mis Medi, 2017 roedd gan Ysgol Talwrn 12% o lefydd gwag, mae hyn er gwaethaf y ffaith bod canran y disgyblion sy'n dod o du allan i'r dalgylch yn gymharol uchel ar 45% gan wneud sefyllfa'r llefydd gweigion yn fwy bregus. Yn Ysgol y Graig, roedd nifer y llefydd gwag yn 1% ym Medi 2017. Mae rhai ymatebion gan Ysgol Talwrn yn cyfeirio at y Cod Trefniadaeth Ysgolion diwygiedig ac er ei fod yn nodi rhagdybiaeth yn erbyn cau ysgolion gwledig, nid yw'n nodi na ddylid cau ysgolion gwledig. Mae'r Cod yn ei gwneud hi'n glir bod blaenoriaeth i ddarparu addysg o safon uchel mewn ysgolion bach a gwledig ac fe gydnabyddir mai addysg yw'r brif ystyriaeth. Hefyd, nid yw Ysgol Talwrn wedi'i chynnwys ar restr ysgolion gwledig y cod drafft diwygiedig. Yn ogystal, nid yw'r Cod Trefniadaeth Ysgolion yn ddogfen gyfreithiol ar hyn o bryd ond mae'r

Awdurdod wedi ceisio mynd i'r afael â chynnwys y Cod yn ystod y broses ymgynghori hon.

- Gwnaed sylwadau am y sefyllfa draffig ger Ysgol y Graig ac y byddai cerdded i'r ysgol o bentref Talwrn yn beryglus. Codwyd y mater hefyd o blant bach yn gorfod teithio i Ysgol y Graig ar y bws. Petai'r cynllun arfaethedig yn cael ei gymeradwyo, bydd asesiad effaith traffig yn cael ei gynnal a bydd yn cynnwys y siwrnai cerdded i Ysgol y Graig. Yn ogystal, os gwireddir y cynllun, ni fydd y plant o reidrwydd yn teithio i'r ysgol ar y bws ac fe allent deithio mewn tacsï. Mae plant 4 i 11 oed eisoes yn teithio i'r ysgol ar fws mewn rhannau eraill o'r Ynys.
- Roedd yr effaith bosibl ar y gymuned yn dilyn cau Ysgol Talwrn yn bryder i nifer o randdeiliaid yr ysgol. Tra'n derbyn fod hyn yn her, does dim rheid i gau ysgol arwain at ddirywiad cymuned - gall ysgol newydd arwain at greu cymuned ehangach ac mae enghreifftiau yn bodoli lle mae'r gymuned yn parhau i ffynnu mewn pentrefi lle mae'r ysgol wedi cau. Ymatebodd rhai gan nodi bod ysgolion llai yn well am greu ymdeimlad o deulu a'u bod yn cynnig gwell cyfleoedd ar gyfer cyfranogiad - does dim tystiolaeth bod y naill beth na'r llall yn wir.
- Ni fyddai cau Ysgol Talwrn o reidrwydd yn arwain at gynnydd mewn allyriadau carbon fel sydd wedi'i honni. Dengys gwaith ymchwil na fyddai hyd yn oed y defnydd o 2 fws yn cael mwy o effaith gan fod 45% o ddisgyblion Talwrn eisoes yn teithio i'r ysgol o du allan i'r dalgylch.
- O ran yr effaith ar yr Iaith Gymraeg, mae cryfhau a diogelu'r iaith Gymraeg yn flaenoriaeth ar gyfer yr Awdurdod. Bydd unrhyw gynllun am ysgol newydd yn destun i ofynion y polisi iaith ac mae'n ddisgwyliad gan yr Awdurdod bod ysgolion sy'n rhan o'r rhaglen moderneiddio ysgolion yn parhau i fod yn ysgolion cymunedol Cymraeg. Ar hyn o bryd, 60% o ddisgyblion Ysgol Talwrn sy'n siarad Cymraeg o gymharu â 78% yn Ysgol y Graig sy'n golygu y gellid dadlau y byddai cau Ysgol Talwrn a throsglwyddo'r disgyblion i Ysgol y Graig yn cryfhau sefyllfa'r Gymraeg.
- Cafodd opsiynau eraill eu cyflwyno a'u hystyried. Mae'r rhain, ynghyd ag ymateb yr Awdurdod iddynt wedi eu rhestru yn adran 4 yr adroddiad.
- Byddai cynnal y ddwy ysgol yn golygu y byddai angen datrys yr ôl-groniad cynnal a chadw o £369k, gyda'r potensial am gostau pellach wrth i Ysgol Talwrn ddod i ddiwedd ei oes ddefnyddiol. Byddai adeiladu estyniad i Ysgol y Graig yn lle Ysgol Talwrn yn ddrutach ond byddai'r gost ychwanegol yn cael ei dalu'n rhannol drwy gynnydd yng nghyfraniad Llywodraeth Cymru a'r derbyniad cyfalaf o ganlyniad i werthu safle Ysgol Talwrn. Mae manylion gwerthusiad ariannol y ddau opsiwn (h.y. gwneud dim neu weithredu argymhelliad yr adroddiad) wedi eu nodi yn y tabl yn adran 10 o'r adroddiad.
- Am y rhesymau a nodwyd, y mae crynodeb ohonynt wedi'i ddarparu yn adran 12 o'r adroddiad, argymhellir y dylid cynyddi capasiti Ysgol y Graig drwy weithredu'r 3 cham a nodir yn yr adroddiad ac y dylid cau Ysgol Talwrn.

Adroddodd y Cynghorydd Aled M.Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, ar y cyfarfod o'r Pwyllgor a gynhaliwyd 5 Gorffennaf, 2018 pryd ystyriwyd y mater hwn.

Dywedodd y Cynghorydd Aled M.Jones, er na ddaeth y Pwyllgor i gonsensws ar wneud argymhelliad penodol i'r Pwyllgor Gwaith, nid oedd yn derbyn yr argymhelliad yn adroddiad y Swyddog ac yn fwy na hynny, gwnaeth y Pwyllgor argymhellion ar gyfer gwella'r broses adrodd o ran cadarnhau a darparu gwybodaeth ychwanegol.

Siaradodd y Cynghorwyr Dylan Rees a Nicola Roberts fel Aelodau Lleol. Eglurodd y Cynghorydd Dylan Rees pam, yn ei farn ef, nad yw nifer o'r gyrwyr dros newid yn berthnasol i Ysgol Talwrn ac yn enwedig yr angen i leihau lleoedd gwag gan mai problem yn Llangefni yw diffyg lle. Dywedodd hefyd fod y cynnig yn groes i Gynllun Llesiant Gwynedd a Môn sy'n cyfeirio at yr angen i gynnal ysbryd cymunedol iach. Ni fydd hyn yn bosibl os bydd Ysgol Talwrn yn cau. Amlygodd y Cynghorydd Nicola Roberts y gwahaniaeth rhwng Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig o ran gwariant fesul disgybl sy'n enghraifft o'r sefyllfa anghyfartal ar draws Ynys Môn lle mae ysgolion cynradd mwy yn colli allan yn ariannol i ysgolion llai ac mewn rhai achosion ysgolion llai effeithiol. Mae Ysgrifennydd Cabinet Addysg Llywodraeth Cymru wedi dweud bod yn rhaid i gynigion moderneiddio ysgolion ddangos y gwerth tu ôl i bob cais. Pwysleisiodd bod yn rhaid i hyn bellach fod yn rhan o'r ateb cywir i'r rhan hon o Llangefni a gofynnodd am sicrwydd mewn perthynas â'r trefniadau ar gyfer staffio, y corff llywodraethol, traffig a pharcio, darparu meithrinfa ac integreiddio gyda'r model dau floc.

Ystyriodd y Pwyllgor Gwaith yr adroddiad a safbwyntiau'r Aelodau Lleol gan ymateb fel â ganlyn –

- Roedd y Pwyllgor Gwaith yn cytuno y dylid cefnogi'r weledigaeth ar gyfer darpariaeth addysg gynradd ar Ynys Môn y mae'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn ei hymgorffori. Nododd y Pwyllgor Gwaith bod nod y rhaglen o geisio gwella ansawdd amodau dysgu ar gyfer disgyblion a staff, gwneud y system addysg yn decach ac yn fwy effeithiol a gwneud gwell defnydd o adnoddau yn bethau i'w canmol. Nododd y Pwyllgor Gwaith hefyd fod nifer o ysgolion cynradd ar Ynys Môn, yn cynnwys Ysgol Talwrn, wedi eu lleoli mewn adeiladau hŷn sydd wedi dyddio ac nad ydynt yn gallu darparu'r amgylchedd dysgu ac addysgu a ddisgwylir gan ysgolion yr unfed ganrif ar hugain.
- Nododd y Pwyllgor Gwaith fod pryderon wedi cael eu codi am gynaliadwyedd cymunedau yn dilyn cau ysgol y pentref. Nododd y Pwyllgor Gwaith hefyd na fyddai cau'r ysgol o reidrwydd yn arwain at ddirywiad cymuned e.e. Llanddeusant lle bu'r ysgol gau rhai blynyddoedd yn ôl.
- Nododd y Pwyllgor Gwaith fod 45% (19) o ddisgyblion Ysgol Talwrn o'r tu allan i'r dalgylch sy'n gwneud y sefyllfa o rhan llefydd gwag hyd yn oed yn fwy bregus.
- Nododd y Pwyllgor Gwaith fod materion parcio a thraffig yn achosi problemau o ran Ysgol y Graig. Gofynnodd y Pwyllgor Gwaith am sicrwydd, petai'r cynllun arfaethedig yn cael ei gymeradwyo, y bydd asesiad effaith traffig a pharcio yn cael ei gynnal er mwyn sicrhau bod trefniadau ar gyfer darpariaeth parcio a theithio yn Ysgol y Graig a'r cyffiniau ac yn ôl ac ymlaen o bentref Talwrn yn ddiogel a digonol.

Cadarnhaodd y Prif Weithredwr Cynorthwyol, petai'r cynigion yn cael eu cymeradwyo, y bydd asesiad effaith traffig yn cynnwys y sefyllfa draffig a pharcio ger Ysgol y Graig ynghyd â'r llwybr cerdded o Talwrn i Ysgol y Graig yn cael ei gynnal. Dywedodd y Swyddog hefyd y byddai angen i gorff llywodraethu'r Ysgol y Graig estynedig adlewyrchu'r gymuned.

O ran delio â materion staffio, cadarnhaodd y Prif Weithredwr y bydd yr Awdurdod yn cael ei arwain gan y cyngor a ddarperir gan Adnoddau Dynol. Mae'r broses ar gyfer delio â materion staffio wedi'i nodi yn y ddogfen ymgynghori statudol.

- Nododd y Pwyllgor Gwaith fod diffyg capasiti yn broblem mewn perthynas ag ysgolion yn ardal Llangefni. Gofynnodd y Pwyllgor Gwaith am sicrwydd fod y cynllun arfaethedig yn caniatáu ar gyfer cynnydd o ganlyniad i ddatblygiadau yn yr ardal.

Dywedodd y Prif Weithredwr Cynorthwyol fod y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (CDLIC) yn cyfeirio at ddatblygiadau tai yn ardal Llangefni rhwng 2011 a 2016. Mae nifer o'r tai hynny eisoes wedi eu hadeiladu. Cadarnhaodd y Swyddog fod y gwir ddatblygiadau a'r rhai sydd wedi'u cynllunio wedi eu hystyried wrth ragamcanu niferoedd disgyblion yn ardal Llangefni yn y dyfodol a bod hynny wedi'i wneud gan ddefnyddio fformiwla Llywodraeth Cymru.

- Nododd y Pwyllgor Gwaith bod gweithredu'r cynllun arfaethedig yn debygol o greu arbedion ariannol ac oherwydd yr amgylchiadau ariannol heriol y mae'r awdurdod yn ei gael ei hun ynddynt, mae ystyriaethau ariannol yn ffactor pwysig yn y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion. Nododd y Pwyllgor Gwaith ymhellach, o'r ffigyrau a nodir yn adran 10 o'r adroddiad, fod yr opsiwn Gwneud Dim, ar yr wyneb, yn ymddangos yn opsiwn gwell yn ariannol na'r opsiwn o ymestyn Ysgol y Graig a chau Ysgol Talwrn. Gofynnodd y Pwyllgor Gwaith am sicrwydd y bydd y cynllun arfaethedig yn sicrhau arbedion.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 bod arbedion refeniw yn cael eu creu gan fod rhedeg un ysgol fwy yn llai costus o ran cynnal a chadw'r adeilad a chostau ynni, mae llai o gostau rheoli (un Pennaeth yn lle dau) a gellir gosod maint dosbarthiadau ar y lefel gywir gan leihau costau athrawon. Cafodd y ffigwr o £39,450 o arbedion ei gyfrifo gan ddefnyddio fformiwla a gytunwyd arno ar gyfer cyfrifo'r staff addysgu a dyraniad fesul disgybl yn seiliedig ar nifer presennol y disgyblion yn Ysgol y Graig a'r disgyblion o Ysgol Talwrn. Mae'r fformiwla hefyd yn dangos elfen o gyllid ar gyfer pob ysgol beth bynnag yw'r niferoedd disgyblion neu staff; mae Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn yn derbyn yr arian hwn ar hyn o bryd (tua £8,000), lle byddai ond yn cael ei roi unwaith yn achos yr Ysgol y Graig newydd estynedig. Bydd yr estyniad arfaethedig newydd yn golygu costau; mae'r amcangyfrif o gostau ar gyfer yr estyniad newydd o gymharu â chostau presennol ysgol Talwrn wedi eu hystyried yn yr arbedion arfaethedig o £39k. Mae costau cludiant (£28k) wedi eu hystyried ar sail dau fws yn rhedeg yn ddyddiol rhwng Talwrn ac Ysgol y Graig.

Ar yr ochr gyfalaf, dywedodd y Swyddog bod disgwyl i'r Awdurdod ariannu ei gyfran o'r costau cyfalaf ar gyfer y cynllun - 50% gyda Llywodraeth Cymru yn cyfrannu'r 50% arall. Mae cyfraniad yr Awdurdod yn cynnwys benthyca a'r derbyniadau cyfalaf o werthu safle Ysgol Talwrn. Byddai'r elfen fenthyca yn cael ei hariannu dros gyfnod o 50 mlynedd ac yn cynnwys llog ar fenthyciad. Mae adeiladu estyniad i Ysgol y Graig yn lle Ysgol Talwrn yn ddrutach ond canlyniad hynny fydd adeilad addysgol newydd sbon - mae hyn yn cael ei osod yn erbyn y gost anhysbys o barhau i gynnal a chadw Ysgol Talwrn wrth i'r adeilad heneiddio, ar ben yr ôl-groniad o gostau cynnal a chadw sydd eisoes yn yr ysgol.

- Nododd y Pwyllgor Gwaith fod dwy ysgol ardal eisoes wedi eu hadeiladu, Ysgol Cybi yng Nghaergybi ac Ysgol Rhyd y Llan yn Llanfaethlu. Yn dilyn y

gwrthwynebiad cychwynnol i'r cynlluniau hyn, gofynnodd y Pwyllgor Gwaith am gadarnhad o'r adborth o'r ddwy ysgol rŵan eu bod wedi agor.

Dywedodd y Prif Weithredwr Cynorthwyol fod sylwadau yn dilyn trafodaeth â 7 o'r plant oddi ar Gyngor Ysgol Rhyd y Llan yn cadarnhau fod y saith yn hapus yn yr ysgol am amrywiaeth o resymau o fod a mwy o ffrindiau i gymryd rhan mewn amrywiaeth o wahanol weithgareddau. Roedd chwech o'r saith plentyn yn teithio i'r ysgol ar y bws a heblaw am sylwadau am sŵn, roeddent yn fodlon â'r trefniant. Yn debyg iawn, ni chafwyd unrhyw ymatebion negyddol gan y rhai hynny a holwyd yn Ysgol Cybi gyda nifer yn nodi profiadau newydd fel nodwedd bositif o'r ysgol newydd.

- Nododd y Pwyllgor Gwaith fod cyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer moderneiddio ysgolion yn dod o Raglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain gyda disgwyl i randdeiliaid e.e. awdurdodau lleol, gyfrannu 50% o gostau'r prosiect maent yn ymgeisio amdanynt. Gofynnodd y Pwyllgor Gwaith a oedd y Swyddogion yn rhagweld amser yn y dyfodol lle na fyddai modd i'r Awdurdod gyfrannu ei gyfran o'r cyllid er mwyn gallu parhau â'r rhaglen moderneiddio ysgolion.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 fod y cyfle i foderneiddio ac adnewyddu stoc ysgolion Ynys Môn drwy'r Rhaglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain yn gyfle rhy dda i'w fetu; rhaid i'r Awdurdod ddod o hyd i'r cyllid er mwyn cwblhau'r broses foderneiddio sydd, wrth ddarparu ysgolion newydd a/neu ailwampio ysgolion, yn disodli adeiladau sydd mewn nifer o amgylchiadau yn hen ac wedi dyddio, yn broses gwerth ei gwneud. Yn ogystal, mae'r broses foderneiddio yn lleihau nifer y lleoedd gwag gyda hynny hefyd yn lleihau costau. Petai moddr rhoi pwysau ar Lywodraeth Cymru i gynyddu ei gyfraniad i brosiectau o dan y rhaglen yna byddai hynny i'w groesawu; fodd bynnag, mae'n annhebygol y bydd cyfle o'r fath byth yn codi eto ac os nad yw'r Awdurdod yn cymryd mantais ohono, bydd yn rhaid iddo ddod o hyd i'r adnoddau ei hun er mwyn adeiladu ysgolion newydd yn y dyfodol.

- Nododd y Pwyllgor Gwaith fod sicrhau bod ysgolion yn darparu'r safon uchaf bosibl o addysg yn un o'r cyfrifoldebau pwysicaf sydd gan yr Awdurdod Lleol; mae ond yn rhesymol felly bod Awdurdodau Lleol yn cael cyllid digonol er mwyn gallu cyflawni'r cyfrifoldeb hwn. Nododd y Pwyllgor Gwaith hefyd bod y pwysau ariannol y mae'r Awdurdod yn gorfod gweithio oddi tanynt yn arwain at yr angen i wneud penderfyniadau a dewisiadau anodd; mae'r pwysau hyn yn ganlyniad i'r cynni ariannol sy'n cael ei orfodi gan Lywodraeth San Steffan.

Bu'r Aelod Portffolio Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuenctid grynhoi drwy ddweud bod nifer o ysgolion cynradd yr Ynys wedi eu hadeiladu o gwmpas 150 mlynedd yn ôl mewn oes lle'r oedd cerdded i'r ysgol yn rhywbeth arferol; nid yw'r ysgolion hynny bellach yn bodloni anghenion yr unfed ganrif ar hugain ac nid ydynt bob amser yn y lle cywir. Rhaid i'r Awdurdod drefnu ei ysgolion yn unol ag amgylchiadau. Mae Rhaglen Ysgolion yr Unfed Ganrif ar Hugain yn darparu cyfle i roi cynllun moderneiddio ysgolion ar waith efallai na fyddai'r Awdurdod yn gallu ei weithredu fel arall. Dywedodd yr Aelod Portffolio y derbynnir ei bod yn anffodus bod yr ysgol yn cau ac yn rhywbeth anodd i'r gymuned a effeithir; fodd bynnag, pobl ac nid adeiladau sy'n cynnal cymunedau. Hefyd, mae dyletswydd ar y Pwyllgor Gwaith

i ystyried buddion yr Ynys yn ei chyfanrwydd. Am y rhesymau hyn, cynigiodd yr Aelod Portffolio bod argymhelliad yr adroddiad yn cael ei dderbyn a bod Ysgol y Graig yn cael ei hystyried er mwyn cynnwys disgyblion Ysgol Talwrn a bod Ysgol Talwrn yn cau.

Wrth gefnogi'r cynnig, pwysleisiodd y Pwyllgor Gwaith bod yn rhaid i'r bloc newydd yn Ysgol y Graig gael ei integreiddio gydag adeilad presennol Ysgol y Graig ac y dylai weithredu fel un ysgol.

Penderfynwyd cynyddu capasiti Ysgol y Graig i wneud lle i ddisgyblion Ysgol Talwrn a chau Ysgol Talwrn.

Bydd hyn yn cael ei wneud trwy:

- **Ddefnyddio'r adeilad presennol ar gyfer Cyfnod Allweddol 2 sef blynyddoedd 3 i 6 a'i addasu;**
- **Codi 'Bloc' newydd ar gyfer y Cyfnod Sylfaen sef y Blynyddoedd Meithrin, Derbyn, 1 a 2;**
- **Ystyried adleoli'r ddarpariaeth Dechrau'n Deg o fewn campws Ysgol y Graig.**

Byddai'r 'bloc' newydd yn parhau i fod yn rhan o Ysgol y Graig ac nid yn uned ar wahân.

Nododd Aelodau Etholedig y dylai'r trefniant newydd weithredu fel un ysgol ac nid fel dwy uned ar wahân.

6 BLAEN RAGLEN WAITH Y PWYLLGOR GWAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn cynnwys Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y cyfnod rhwng Awst, 2018 a Mawrth, 2019 ar gyfer cymeradwyaeth y Pwyllgor Gwaith.

Adroddodd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd bod tair eitem newydd ar y Blaen Raglen Waith ddiwygiedig fel y nodir isod ac mai dyma'r unig newidiadau i'r rhaglen a gyflwynwyd –

Eitem 11 – Adroddiad blynyddol ar lechyd a Diogelwch i'r ystyried gan y Pwyllgor Gwaith yn ei gyfarfod 17 Medi, 2018.

Eitem 23 – Adroddiad Monitro Refeniw a Chyllid Cyfalaf 2018/19 ar gyfer Chwarter 3 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith yn ei gyfarfod 18 Chwefror, 2019.

Eitem 27 - Cerdyn Sgorio Corfforaethol Chwarter 3, 2018/19 i'w ystyried gan y Pwyllgor Gwaith yn ei gyfarfod 25 Mawrth, 2019.

Penderfynwyd cadarnhau Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y cyfnod rhwng Awst, 2018 a Mawrth 2019 fel y'i cyflwynwyd.

7 CYFRIFON TERFYNOL DRAFFT 2017/18

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 yn cynnwys crynodeb o'r cyfrifon terfynol drafft ar gyfer 2017/18 ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith.

Tynnodd y Cyngorydd Ieuan Williams sylw at y ffaith ei fod yn cael ei enwi yn adroddiad ond gan fod yr adroddiad yn nodyn ffeithiol, y cyngor cyfreithiol a gafodd yw nad oedd angen iddo ddatgan diddordeb.

Adroddodd yr Aelod Portffolio Cyllid fod yr archwiliad o'r cyfrifon drafft terfynol wedi dechrau ac y bydd y cyfrifon drafft terfynol wedi'u harchwilio yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio ac i'r Cyngor Llawn ym mis Medi, 2018.

Cadarnhaodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 y gallai'r broses archwilio achosi mân newidiadau i'r ffigyrau sydd wedi'u cynnwys yn y crynodeb o'r Datganiadau Ariannol. Cadarnhaodd y Swyddog fod y Costau Ymgynghorwyr ar gyfer Chwarter 4 wedi eu cynnwys fel rhan o'r adroddiad gan nad oeddent wedi eu hadrodd arnynt yn yr adroddiad Monitro Cyllideb Refeniw yn ôl y drefn arferol.

Nododd y Pwyllgor Gwaith fod y canlyniadau ariannol ar gyfer 2017/18 yn dynodi fod y rhaglen o gynni ariannol parhaus yn cael effaith ar wariant cyhoeddus. Mae'r Awdurdod yn gwneud pob ymdrech i adnabod arbedion ond mae cydbwysu'r angen hwn â darparu cyllideb gytbwys yn dod yn fwyfwy heriol.

Nododd y Pwyllgor Gwaith hefyd, er bod balansau Arian Wrth Gefn Cyffredinol y Cyngor wedi lleihau ar ddiwedd 2017/18 yn bennaf oherwydd yr angen i ariannu'r gorwariant ar y gyllideb refeniw, nid yw'r Cyngor yn cadw arian wrth gefn ar gyfer dibenion o'r fath h.y. fel diogelwch yn erbyn digwyddiadau neu wariant na chafodd eu rhagweld.

Penderfynwyd –

- **nodi'r prif ddatganiadau ariannol (heb eu harchwilio) ar gyfer 2017/18;**
- **nodi'r sefyllfa o ran arian wrth gefn clustnodedig a chymeradwyo'r defnydd o, neu gynnydd i gronfeydd wrth gefn unigol fel y nodir yn Atodiad 4 yr adroddiad ;**
- **cymeradwyo'r cronfeydd wrth gefn newydd, cyfanswm o £0.513m fel a nodir yn nhabl 3 yr adroddiad;**
- **nodi'r sefyllfa o ran balansau'r ysgolion;**
- **nodi balansau'r CRT fel yr oeddent ar 31 Mawrth 2018;**
- **nodi'r Costau Ymgynghori ar gyfer Chwarter 4.**

8 STRATEGAETH GWRTH-DLODI

Cyflwynwyd ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor gwaith adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Tai yn cynnwys y Strategaeth Gwrth-dlodi yn dilyn ymgynghoriad.

Adroddodd yr Aelod Portffolio Tai a Chefnogi Cymunedau yr ystyriwyd y Strategaeth Gwrth-dlodi gan y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 9 Gorffennaf, 2018; argymhellodd y Pwyllgor Sgriwtini y dylid cadarnhau'r Strategaeth ac y dylai hefyd fod yn amcan ar gyfer pob gwasanaeth o fewn ei Gynllun Darparu Gwasanaeth. Dywedodd yr Aelod Portffolio ei fod yn ddiolchgar am fewnbwn y Pwyllgor Sgriwtini a'i fod yn gweld cynnwys y strategaeth fel amcan yn y cynlluniau darparu gwasanaeth yn gryfder a fyddai'n rhoi mwy o ysgogiad i fynd i'r afael â thlodi.

Dywedodd y Pennaeth Gwasanaethau Tai fod y Strategaeth Gwrthdlodi wedi mynd drwy broses ymgynghori gynhwysfawr.

Penderfynwyd –

- **Cymeradwyo'r Strategaeth gwrth-dlodi fel y'i cyflwynwyd;**
- **Bod Gwasanaethau yn cynnwys y Strategaeth fel amcan o fewn y Cynllun Darparu Gwasanaeth yn flynyddol.**

9 ADRODDIAD BLYNYDDOL CYFARWYDDWR STATUDOL Y GWASANAETHAU CYMDEITHASOL 2017/18

Cyflwynwyd Adroddiad Drafft Blynyddol y Prif Weithredwr Cynorthwyol (Llywodraethiant a Thrawsnewid Prosesau Busnes) a'r Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol ar effeithlonrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod blwyddyn ariannol 2017/18 ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith.

Adroddodd y Cadeirydd a'r Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol fod yr Adroddiad Blynyddol wedi ei graffu gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 5 Gorffennaf, 2018. Cymeradwyodd yr adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith.

Dywedodd y Prif Weithredwr Cynorthwyol/Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol mai dyma'r ail flwyddyn i'r Adroddiad Blynyddol gael ei gynhyrchu ar y fformat presennol a bennir gan y Cod Ymarfer ac sy'n seiliedig ar chwe Safon Ymarfer. Mae'r adroddiad wedi'i anelu at gynulleidfa amrywiol yn cynnwys aelodau etholedig, y cyhoedd, defnyddwyr gwasanaeth, partneriaid ac Arolygiaeth Gofal Cymru ac mae'n ceisio hyrwyddo ymwybyddiaeth ac atebolrwydd am y perfformiad a'r cynnydd a wnaed dros y flwyddyn ddiwethaf wrth ddarparu Gwasanaethau Cymdeithasol yng Nghyngor Sir Ynys Môn.

Cynhaliodd y Gwasanaeth sesiwn Herio gwasanaeth a fynychwyd gan nifer ar 14 Mehefin, 2018 lle gwahoddwyd sefydliadau partner, sefydliadau trydydd sector, gofalwyr a darparwyr.

Dywedodd y Swyddog, gan gyfeirio at y Gwasanaethau Oedolion, bod cynnydd da wedi'i wneud yn 2017/18, yn enwedig wrth ail fodelu Garreglwyd yng Nghaergybi i ddarparu cymorth arbenigol i bobl hŷn â dementia sy'n galluogi'r rhai hynny sy'n dioddef o ddementia i aros yn agosach at eu teuluoedd a'u ffrindiau. Bydd Hafan Cefni, y cyfleuster gofal ychwanegol yn Llangefni yn agor yn hwyrach yn 2018 a bydd yn galluogi mwy o bobl i aros yn eu cymunedau wrth i'w anghenion gofal a'r gefnogaeth sydd ei hangen arnynt gynyddu. Yn ogystal, mae'r Gwasanaeth wedi

tendro ar gyfer trefniadau Gofal cartref newydd a fydd yn gwella cysondeb a mynediad i'r gwasanaeth. Mae cydweithio rhwng y Gwasanaethau Cymdeithasol a Phartneriaid hefyd wedi gwella yn ystod y flwyddyn, yn enwedig gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Heddlu Gogledd Cymru a phartneriaid Trydydd Sector.

Gwnaed cynnydd sylweddol er mwyn gwella'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd yn ystod y flwyddyn fel sydd wedi'i gydnabod gan Arolygiaeth Gofal Cymru yn ei lythyr dyddiedig Ionawr, 2018. Er bod nifer o elfennau yn y Cynllun Gweithredu a Gwella Ôl Arolwg bellach yn eu lle, mae'r Gwasanaeth yn parhau ar daith o welliant a bydd yn cael ei archwilio gan AGC eto yn ddiweddarach yn 2018.

Ychwanegodd y Swyddog bod cymorth Gwasanaethau Cymdeithasol i bobl Ynys Môn hefyd yn gyfrifoldeb corfforaethol ac nad yw'n gyfyngedig i'r Gwasanaethau Plant ac Oedolion statudol. Mae'r Gwasanaeth wedi trefnu i holl staff y Cyngor dderbyn hyfforddiant Trais yn erbyn Merched, Camdriniaeth Ddomestig a Thrais Rhywiol sy'n rhywbeth gorfodol ym mhob Cyngor a sefydliad cyhoeddus arall; mae 75% wedi derbyn hyfforddiant ar y lefel gyntaf sy'n cymharu'n dda ag awdurdodau lleol eraill.

Diolchodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Statudol i bawb a oedd wedi cyfrannu at berfformiad y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod y flwyddyn boed hynny drwy gydweithio neu drwy ddarparu cefnogaeth a her; mae'r rheini yn cynnwys partneriaid y Gwasanaeth a darparwyr gwasanaeth; cymunedau ar Ynys Môn, staff Gwasanaethau Oedolion a Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a hefyd yr Aelodau Etholedig sy'n gwasanaethu ar y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, y Pwyllgor Gwaith a'r Panel Plant a'r Bwrdd Trawsnewid Gwasanaethau Plant.

Adroddodd y Cyngorydd Aled M. Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol bod y Pwyllgor yn ei gyfarfod ar 5 Gorffennaf 2018 wedi craffu ar yr Adroddiad Blynyddol yn fanwl ac wedi penderfynu derbyn yr adroddiad a'i argymhell i'r Pwyllgor Gwaith.

Ystyriodd y Pwyllgor Gwaith yr Adroddiad Blynyddol a gwnaed y sylwadau canlynol

—

- Bod Gwasanaethau Cymdeithasol wedi trosglwyddo i System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru (WCCIS) sy'n integreiddio gwybodaeth gofal cymdeithasol ac iechyd mewn system genedlaethol. Nododd y Pwyllgor Gwaith fod y gwasanaeth wedi profi problemau cychwynnol â'r system sy'n cael eu datrys drwy gymorth allanol. Gofynnodd y Pwyllgor Gwaith am sicrwydd fod staff y Gwasanaethau Cymdeithasol bellach yn hapus â'r defnydd o'r system a bod y system yn bodloni eu hanghenion nhw ac anghenion y gwasanaeth.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Statudol fod y WCCIS yn helpu staff Iechyd a Gofal Cymdeithasol gan gynnwys staff Gofal Cymdeithasol Plant ac Oedolion i gydweithio er mwyn darparu gwell gofal yn seiliedig ar un system wybodaeth genedlaethol. Fodd bynnag, gellir addasu'r system ac mae Gwasanaethau Cymdeithasol Ynys Môn wedi cyflogi ymgynghorydd i weithredu addasiadau er mwyn sicrhau bod y system yn ymateb i anghenion y Gwasanaeth;

mae'r broses hon wedi dechrau gyda'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a bydd yn dilyn gyda'r Gwasanaethau Oedolion.

Cadarnhaodd y Pennaeth Gwasanaethau Plant ac Oedolion fod y Gwasanaeth yn gweithio drwy'r amrywiaeth o wahanol ffrydiau gwaith yn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd er mwyn sefydlu sut y gellir gwneud y WCCIS yn addas ar gyfer pob elfen o'r gwasanaeth. Mae'r gwaith hwn wedi'i gwblhau mewn modd sy'n bodloni Teulu Môn ac mae gwaith bellach yn dechrau ar yr ail gam mewn perthynas ag Amddiffyn Plant a Gwasanaethau Plant sy'n Derbyn Gofal.

Dywedodd y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion bod y Gwasanaeth yn gweithio â'r Ymgynghorydd er mwyn sicrhau bod ffrydiau gwaith yn rhesymol er mwyn sicrhau bod y system yn galluogi'r gwasanaeth i gefnogi unigolion yn y gymuned ac i oruchwylio staff ac ar yr un pryd, yn ymwybodol o'r gwaith sydd angen ei wneud a hefyd ei bod yn hawdd cael mynediad i'r wybodaeth angenrheidiol er mwyn cefnogi gofal pob unigolyn. Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd â'r Ymgynghorydd a rhagwelir y bydd materion o fewn Gwasanaethau Oedolion wedi eu datrys tua chanol neu ddiwedd yr haf. Dywedodd y Swyddog fod y rhannau hynny o'r system a addaswyd er mwyn bodloni anghenion penodol y gwasanaeth, wedi gwneud gwahaniaeth sylweddol.

- Bod y Gwasanaethau Cymdeithasol ac yn enwedig y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd yn profi pwysau ariannol sylweddol a'u bod wedi gorwario yn 2017/18. O ganlyniad i'r heriau ariannol, gofynnodd y Pwyllgor Gwaith am gadarnhad am y modd y mae'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn bwriadu sicrhau gwelliant parhaus.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol fod y gofynion deddfwriaethol a chyfreithiol mewn perthynas â phlant a theuluoedd wedi cynyddu fel y mae'r nifer o blant a phobl ifanc sydd angen gofal gan yr Awdurdod. Bydd eu hanghenion gofal yn cael eu bodloni mewn gwahanol ffyrdd e.e. lleoliadau gyda gofalwyr maeth, gyda ffrindiau a theulu ac weithiau am resymau penodol byddant yn cael eu lleoli'n all-sirol a all fod yn ddrud. Mae canran fach o bobl ifanc yn derbyn eu gofal mewn lleoliadau preswyl all-sirol ac mae'r rhain yn creu costau sylweddol. Tra bo'r gwasanaeth yn ceisio lleihau mewn modd diogel nifer y plant a'r bobl ifanc mewn gofal a leolir yn all-sirol, mae'r costau hyn yn bethau sydd y tu hwnt i reolaeth yr Awdurdod gan fod yn rhaid iddo fodloni anghenion y plant a'r bobl ifanc y mae'n gofalu amdanynt yn y ffordd fwyaf priodol. Mae'r Gwasanaeth yn canolbwyntio ar ddatblygu strategaethau ataliaeth ac ymyrraeth gynnar e.e. Tîm Teuluoedd Gwydn er mwyn lleihau'r angen i blant ddod yn blant sy'n derbyn gofal a hefyd yn ceisio recriwtio gofalwyr maeth ychwanegol er mwyn i blant allu aros ar yr Ynys. Mae'r Gwasanaeth hefyd yn ystyried sefydlu trefniant Cartrefi Grwpiau Bychan.

- Mae datblygu darpariaeth yn y gymuned yn ffactor pwysig er mwyn galluogi pobl i barhau i fod yn annibynnol am gyfnod hirach, gan felly lleihau'r angen am ofal preswyl/gofal nyrsio. Gofynnodd y Pwyllgor Gwaith am gadarnhad o ran y cynnydd a wnaed wrth ddatblygu hybiau cymunedol ar yr Ynys a'r gefnogaeth ariannol ar eu cyfer ynghyd â'r disgwyliadau ar gyfer gwasanaethau Gofal Ychwanegol yn Hafan Cefni a thu hwnt.

Dyweddod y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion fod y ddarpariaeth gymunedol ynghyd â'r ddarpariaeth Gofal Ychwanegol yn galluogi pobl i aros yn eu cymunedau. Mae Hybiau Cymunedol yn rhoi i bobl hŷn a chyfle i aros yn actif o fewn eu cymunedau drwy gymryd rhan mewn, a chyfrannu tuag at weithgareddau cymunedol. Yr un modd, mae darpariaeth Gofal ychwanegol yn caniatáu i bobl aros yn annibynnol yn eu cartrefi eu hunain lle fel arall efallai y byddai'n rhaid iddynt fod wedi mynd i ofal preswyl neu ofal nyrsio. Mae'r Awdurdod o'r farn bod y rhain yn ffyrdd mwy effeithiol ac effeithlon o fodloni anghenion pobl hŷn. Mae'r Awdurdod wedi bod yn helpu Hybiau Cymunedol i gael mynediad i grantiau a hynny ar ffurf grantiau cyfalaf yn bennaf er mwyn addasu adeiladau; nid yw'r Awdurdod fel rheol yn rhoi cymorth grant tymor hir i Hybiau a'i fod yn hytrach, yn eu cynorthwyo i fod yn hunangynhaliol. Fodd bynnag, cafwyd achosion lle mae'r Cyngor wedi ymyrryd a lle mae hynny'n digwydd mae'n ceisio sicrhau ei fod yn gweithredu mewn modd cyson a theg. Disgwylir i gyfleuster Gofal Ychwanegol Hafan Cefni agor ganol mis Medi, 2018 ac mae 40 o'r fflatiau wedi eu clustnodi yn barod. Erbyn yr amser y bydd yn agor, rhagwelir y bydd y cyfleuster bron yn llawn gan gydnabod hefyd mai'r bobl a fydd yn cael eu lletya yn Hafan Cefni fydd y bobl y mae eu hanghenion yn cael eu bodloni orau drwy Ofal Ychwanegol. Mae'r cyfleuster Gofal Ychwanegol yn ardal Seiriol yn gysylltiedig â phenderfyniad am ddyfodol Ysgol Biwmares; gellir symud y cynllun yn ei flaen unwaith y bydd penderfyniad wedi'i wneud. Mae'n fwriad ymestyn Gofal Ychwanegol ar draws yr Ynys gyda Gogledd yr Ynys yn cael ei ystyried nesaf.

Penderfynwyd derbyn Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol fel adlewyrchiad cywir o effeithlonrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod 2017/18.

10 GWELEDIGAETH A STRATEGAETH TWF AR GYFER ECONOMI GOGLEDD CYMRU: CYTUNDEB LLYWODRAETHIANT

Cyflwynwyd adroddiad y Prif Weithredwr yn cynnwys Cytundeb Llywodraethiant ar gyfer y cam cyntaf o waith rhanbarthol mewn perthynas â'r Bid Bargen Twf ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith.

Adroddodd y Cadeirydd fod holl bartneriaid y Bid Bargen Twf wedi mabwysiadu model llywodraethiant a ffefrir h.y. cydbwyllgor rhanbarthol o dan y teitl gwaith Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru; mae'r model bellach wedi'i sefydlu ac mae ar y trywydd iawn i gyflwyno Bid i'r Llywodraeth ar gyfer ceisio cael cytundeb cychwynnol yn 2018. Mae Cytundeb Llywodraethiant (GA1) wedi'i ddatblygu ar gyfer cam cyntaf y Cais Bargen Twf ar gyfer ei fabwysiadu gan yr holl bartneriaid ar Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru.

Adroddodd y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro bod y Cytundeb Llywodraethiant bellach wedi'i fabwysiadu gan y pum awdurdod arall yng Ngogledd Cymru. Does dim disgwyl i'r pedwar coleg sy'n bartneriaid ddod i benderfyniad tan fis Medi yn dilyn cyfnod gwyliau'r haf. Rhagwelir y bydd y Cytundeb Llywodraethiant yn cael ei arwyddo ddiwedd mis Medi neu ddechrau mis Hydref. Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith gytuno i'r GA1 fel y model Llywodraethiant ar gyfer datblygiad a chyflwyniad y Bid twf i'r Llywodraeth. Mae creu dull llywodraethiant er mwyn gallu gwneud hyn yn un o ofynion y Llywodraeth cyn y bydd yn ystyried y Bid. Mewn ymateb i gwestiwn gan y Pwyllgor Gwaith mewn perthynas ag ymgysylltiad arbenigwyr cyfreithiol i ymgymryd â gwaith ar y

Cytundeb, cadarnhaodd y Swyddog bod y Llywodraeth angen i gyrff cyhoeddus yng Nghymru ddefnyddio'r fframwaith Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol er mwyn defnyddio arbenigwyr megis arbenigwyr cyfreithiol. Dewiswyd yr ymgynghorwyr cyfreithiol Pissent Mason gan Gyngor Sir y Fflint fel y rhai mwyaf priodol i ddarparu cyngor arbenigol annibynnol ar ddatblygiad y GA1.

Cadarnhaodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 nad oes unrhyw benderfyniad wedi'i wneud hyd yma mewn perthynas â chyfraniadau ariannol yn y dyfodol heblaw am benderfyniad ar gyfraniad pob sefydliad partner i ddatblygiad y GA1.

Penderfynwyd –

- **Nodi a chroesawu'r cynnydd ar ddatblygu'r Bid Bargen Twf.**
- **Bod cam cyntaf y Cytundeb Llywodraethiant (Atodiad 1) yn cael ei gymeradwyo, ar yr amod bod y Cyngor yn cymeradwyo'r trefniadau anweithredol h.y. y trefniadau sgriwitni.**
- **Bod y Cyngor Llawn yn cael drafft terfynol o'r Bid Bargen Twf ar gyfer ei adolygu a'i gymeradwyo ym Medi/Hydref 2018 cyn iddo gyrraedd cam y Penawdau Telerau gyda'r ddwy Lywodraeth.**
- **Argymhell bod awdurdod yn cael ei ddirprwyo i'r Prif Weithredwr a'r Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro mewn cydweithrediad â'r Arweinydd i gwblhau amodau'r cytundeb Llywodraethiant yn unol i raddau helaeth â'r drafft sydd ynghlwm yn Atodiad 1 yr Adroddiad hwn.**
- **Argymhell Bod y trefniadau Gweithredol sydd wedi eu cynnwys yn y Cytundeb Llywodraethu'n cael eu cynnwys yn y Cyfansoddiad a gofyn i'r Cyngor cynnwys y trefniadau Anweithredol yn ymwneud â sgriwitni yn y Cyfansoddiad.**

11 CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD

Yn absenoldeb y Cadeirydd, aeth yr Is-gadeirydd i'r gadair ar gyfer yr eitem hon ac eitem 12 ar yr agenda.

O dan Adran 100 (A) (4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol ar y sail y gallai olygu datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir yn Atodlen 12A y Ddeddf a'r Prawf Budd y Cyhoedd fel y cyflwynwyd nhw.

12 DYFODOL NEUADD Y SIR, LLANGFNI

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd mewn perthynas â dyfodol adeilad Neuadd y Sir yn Llangefni ar gyfer ystyriaeth y Pwyllgor Gwaith. Roedd yr adroddiad yn nodi'r tri opsiwn sydd ar gael i'r Pwyllgor Gwaith wrth benderfynu ar ddyfodol Neuadd y Sir a nodwyd y goblygiadau, canlyniadau a risgiau ynghlwm â phob opsiwn yn ogystal ag argymhell ffordd ymlaen o ganlyniad i'r opsiynau hynny.

Siaradodd y Cynghorydd Dylan Rees, Aelod Lleol ar y mater fel aelod o Gyngor Tref Llangefni.

Penderfynwyd awdurdodi'r Gwasanaethau Eiddo i weithredu yn unol ag argymhelliad yr adroddiad.

Cynghorydd Llinos Medi Huws (Cadeirydd ar gyfer Eitemau 1 i 10)

Cynghorydd Ieuan Williams (Cadeirydd ar gyfer Eitemau 11 a 12)